

УДК 339.942

ГЛОБАЛЬНА РЕЛОКАЦІЯ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Намонюк В.Є.,

к.е.н., доц., КНУ ім. Т.Шевченка

*Проаналізовано головні детермінанти трансформації ГЛВ.
Проаналізовано ефекти релокації ГЛВ на економіку України.*

Протягом останніх десятиліть швидке зростання глобальних ланцюгів створення вартості (ГЛВ) стало важливим рушієм розвитку світової економіки. Але тенденції розвитку міжнародної торгівлі за останні 5 років вказують на те, що темпи міжнародної фрагментації виробництва уповільнилися, а самі виробничі мережі вже не ускладнюються. Більше того, зменшується кількість ланок міжнародного виробництва, а саме воно характеризується релокацією ближче до ринків збуту.

У цілому, світова економіка стикається з низкою структурних зрушень, які можуть суттєво змінити майбутнє ГЛВ в найближчій перспективі. За таких умов просторова реорганізація міжнародного виробництва може мати позитивний вплив на економіку України, її повторну індустріалізацію, за рахунок процесу повернення виробництва європейськими компаніями в сусідні економіки з країнами інкорпорації їх центрів управління.

Поки важко прогнозувати, в першу чергу, внаслідок недостатності статистичних даних, яким чином будуть еволюціонувати ГЛВ. Однак можна виділити ряд чинників, які вже зменшують важливість та скорочують глобальні ланцюги вартості, сприяють рещорингу міжнародного виробництва до розвинених економік. В першу чергу, варто вказати на зростання цифрової складової виробництва, чинник, котрий найбільшою мірою змінює правила гри у світовій економіці [2]. Варто

очікувати, що повернення виробництва до високорозвинених економік стане ще більш привабливим в міру зростання автоматизації бізнес-процесів. Але в такому випадку, очікувані позитивні наслідки решорингу для зайнятості будуть досить обмеженими.

Зростання витрат на оплату праці в країнах з економікою, що розвивається, також впливає на ГЛВ в сторону їх релокації, але кейси компаній показують, що вплив цього чинника є значно меншим [3]. Варто очікувати, що виробництво, перенесене з економіки, що розвивається, з високими витратами, буде спрямоване в іншу економіку, що розвивається, а не обов'язково в розвинену економіку. Адже, є ще країни, що розвиваються, які не повністю використовують потенціал сільського населення для індустріалізації своїх економік. З іншого боку, нині традиційна модель економічного розвитку через індустріалізацію зазнає суттєвої критики, адже більшає випадків, коли деякі країни, що розвиваються, переживають процес стрімкої передчасної деіндустріалізації.

Також, до зниження міжнародної фрагментації виробництва у ГЛВ призводить зростання транспортних витрат. Звичайно, найближчим часом не варто очікувати їх суттєвого зростання, особливо через надмірне використання морського транспорту, що становить приблизно 80 % обсягу міжнародних вантажів [2]. Проте, навіть досить помірне збільшення транспортних витрат вплине на ГЛВ, особливо у поєднанні з іншими детермінантами, що збільшують вартість міжнародної торгівлі товарами та послугами (наприклад, необхідність збалансування ефективності витрат та диверсифікації ризиків, приховані та додаткові витрати на офшоринг).

На нашу думку, всі згадані чинники можуть мати позитивний вплив на економіку України. По-перше, лідером з офшорингу в світі є ЄС (див. табл. 1.). По-друге, для компаній з ЄС особливо характерним є “near-reshoring”, що за умов значно нижчих витрат в Україні, якості робочої сили, створює потенціал для нарощування виробництва тут. Це стосується

також і сектору послуг, а не лише виробництва. Крім того, одним з чинників рещорингу є необхідність скорочення часу постачання товару споживачам [4]. Вигідне розташування України щодо більшості країн ЄС також може сприяти перенесенню виробництва до нас.

Таблиця 1. Бекрешоринг в розрізі домашніх та приймаючих країн, станом на 2015 р.

Приймаюча країна	Країна-походження																Загалом
	Європа											Пн. Америка		Азія			
	I	D	UK	F	NL	E	N	S	CH	FIN	SLO	USA	CDN	J	SK	Taiwan	
Китай	28	8	30	12	3	2	2		1			130	1	2	1	2	222
Азія (окрім Китаю)	12	6	1	3								22			1		45
Східна Європа та колишній СРСР	22	10	3	5	4							1					45
Західна Європа	13	9	1	1						1	1	5					31
Центральна та Південна Америки	1	5				1						11					18
Північна Африка та Близький Схід	1		2	2	1							1					7
Японія												3					3
Північна Америка	2	1										1					4
Океанія												1					1
Загалом	79	39	37	23	8	3	2		1	1	1	175	1	2	2	2	376
	194											176		6			

Джерело: складено за [1].

Єдиною серйозною перепорою є низький інституційний розвиток нашої країни та надмірна забюрократизованість експорто-імпортних операцій. В останньому випадку, вирішенню цієї проблеми буде сприяти створення всеосяжної зони вільної торгівлі з ЄС.

Таким чином, тенденції розвитку ГЛВ останніх років вказують на зміни їх просторових та організаційних характеристик. Декілька чинників, зокрема автоматизація та роботизація, збільшення вартості робочої сили в країнах, що розвиваються, зростання вартості постачання, суттєво впливають на цей процес. За таких умов Україна може реалізувати свої переваги розміщення щодо ЄС та низької вартості робочої сили для динамізації власної економіки.

Список використаних джерел

1. Reshoring cases [Електронний ресурс] // European Reshoring Monitor, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://reshoring.eurofound.europa.eu/reshoring-cases>.

2. The future of global value chains: business as usual or “a new normal”?
// OECD science, technology and innovation policy papers. – 2017. – 61 p.

3. When manufacturing moves back: Concepts and questions / [L. Fratocchi, C. Di Mauro, P. Barbieri та ін.]. // Journal of Purchasing and Supply Management. – 2014. – №20. – С. 54–59.

4. Za V. The Lure Of Cheap Chinese Manufacturing Is Fading For European Companies [Електронний ресурс] / Valentina Za // Reuters, Business Insider. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://uk.businessinsider.com/r-euro-zone-companies-come-home-as-asian-costs-rise-2014-12?r=US&IR=T>.